

К. О. Корнєєва
*Житомирський державний університет
імені Івана Франка*
Науковий керівник: професор Л. В. Калініна

Лінгвістична характеристика деяких мовних аспектів німецької мови як другої іноземної в порівняльному аспекті

Кінець XX – початок XXI століття відзначилися стрімким розвитком суспільства, розширенням економіки, торгівлі та культурних зв'язків між країнами, обмін між представниками різних галузей науки, що диктує необхідність знання іноземної мови. Геополітичні, комунікаційні перетворення у суспільстві призвели до необхідності оволодіння не однією, а двома і більше іноземними мовами.

Знання другої іноземної мови позитивно впливає на процес безперервного формування особистості, підвищення її загальної освіченості і культури, відповідає міжнародним тенденціям, документами РЄ та ЮНЕСКО, в яких підкреслюється необхідність знання як мінімум двох іноземних мов для сучасної освіченої людини.

Швидким та легким процес вивчення другої іноземної мови може здійснити порівняльний аспект, а саме вивчення другої іноземної мови на основі першої іноземної мови.

Мовна інтегрує фонетичну, лексичну, граматичну компетенції і передбачає засвоєння і усвідомлення мовних норм та адекватне їх застосування [8].

Основні компоненти іншомовної мовної компетенції можна представити у вигляді схеми

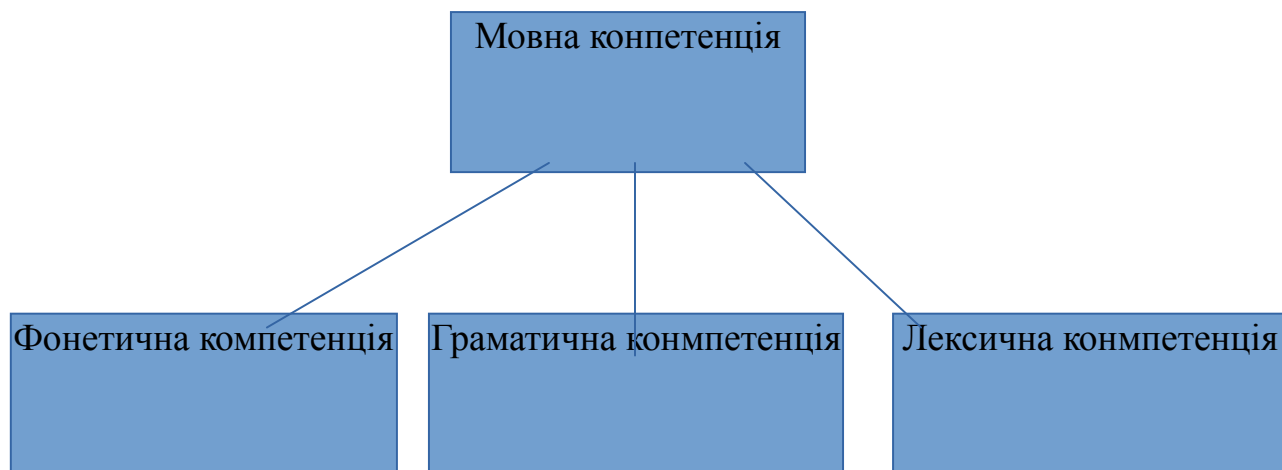

Рис. 1.2.1. Іншомовна мовна компетенція

Метою даної статті є розгляд двох компонентів мовної компетенції: граматичної та лексичної.

Одним із базових мовних аспектів є **граматична компетенція**, яку розглядають як правильність вживання граматичних форм англійської мови у відповідності із законами та нормами граматики [8].

Грамматика англійської та німецької мов складається з:

1. Морфологія (артикль, іменник, займенник, дієслово, прислівник, числівник, прикметник)
2. Синтаксис

Розглянемо деякі особливості граматики англійської та німецької мов в порівняльному аспекті.

В англійській мові **артикль** ставиться перед іменником та допомагає визначити його число, а також визначеність або невизначеність.

Існує 3 види артиклів в англійській мові: **«the»** – визначений артикль (the definite article): the Carpathian Mountains; **«a/an»** – невизначений артикль (the indefinite article): a big apple ; **«-»** – нульовий артикль (the zero article): small children [4].

На відміну від англійської мови артикль в німецькій мові вказує на рід, число і відмінок іменника (тому його ще називають родовим словом)[3]. Розрізняють означені (*der, die, das, die: Die Mutter*) і неозначені артиклі (*ein, eine, ein*, множини у неозначеного артикля немає: *ein Auto*) [10].

Що стосується іменника, то в обох мовах ця частина мови позначає предмет та відповідає на питання *who is this?* (хто це?) та *what is this?* (що це?) [5].

Розрізняють наступні види іменників в англійській та німецькій мовах:

- Прості (не мають у своєму складі префіксів або суфіксів): *dog, dear Hund* – собака; *book, Das Buch* – книга
- Похідні (мають у своєму складі суфікси або префікси): **-dom**: *freedom* – свобода, *wisdom* – мудрість; **-heit**: *Krankheit* – хвороба, *krank* – хворий
- Складні (складаються з двох або більше слів): *classroom (class + room)* – класна кімната; *der Selbstabholer* - вантажоотримувач

В сучасній англійській мові іменник має два відмінки: загальний і присвійні. Іменник в загальному відмінку не має спеціальних закінчень, його відношення до інших слів у реченні визначається місцем в реченні і смислом. Наприклад: ***The student asked the teacher.** Студент запитував викладача. **The teacher asked the student.** Викладач запитував студента [6].*

Іменник в присвійний відмінку позначає належність предмета особі чи іншому предмету і служить визначенням до іншого іменника. Присвійні відмінки утворюються шляхом додавання 's до форми однини іменника і ' до форми множини. Наприклад: ***the student 's room** – кімната студента; **the students 'room** – кімната студентів [7]*

На відміну від англійської мови німецькі іменники в однині мають чотири типи відмінювання: сильне для чоловічого і середнього роду, слабке – для чоловічого роду, жіноче – для жіночого роду і змішане – для деяких іменників чоловічого та середнього роду. Власні назви мають закінчення -s тільки в родовому відмінку [10].

В англійській та німецькій мовах якісні прикметники мають три ступені порівняння: **звичайний** (the Positive Degree, Positiv), **вищий** (the Comparative Degree, Komparativ) і **найвищий** (the Superlative degree, Komparativ) [11; 12]:

***англ:** cold -colder- the coldest*

beautiful – more beautiful, the most beautiful

easy – easier – the easiest

tired- more tired – the most tired

***нім:** klein – kleiner, der kleinere Junge;*

klein – der kleinste Junge, am kleinsten;

bald – eher – am ehesten

За своїм значенням займенники в англійській мові діляться на кілька груп: особові (*I, you, he, she, it, we, they, me, him, her, it, us, them*), присвійні (*my, mine, your, yours, his, her, hers, its, our, ours, their, theirs*), вказівні (*this, that, these, those, such, same*), зворотні (*myself, yourself, himself, herself, itself, ourselves, yourselves, themselves*), взаємні (*each other, one another*), питальні (*who, what, which, whose, whoever, whatever, whichever*), відносні (*who, whose, which, that*), неозначені (*some, something, somebody, someone, anything, anybody, anyone*),

заперечні (no, nothing, nobody, none, neither), розділові (other, another) та універсальні (all, each, both, either, every, everything, everybody, everyone) [5].

Німецькі займенники можуть замінювати іменники там, де це необхідно. До них відносяться особові (*ich, du, er, sie, es, wir, ihr, sie, Sie*), питальні (*wer?, Was?*), неозначені (*man, etwas, jemand, alle, alles, viele, einige*) і заперечні займенники (*nichts, niemand*), а також безособовий займенник *es* і займенникові прислівники [10].

Що стосується числівники цих двох мов, то вони поділяються на:

- Кількісні (one, two, three, four, five; *eins, zwei, drei, vier, fünf*);
- Порядкові (*the first, the second, the third, the fourth, the fifth; erste, zweite, dritte, vierte, fünfte*).

Дієслово в англійській та німецькій мовах має наступні категорії:

- 1.Особа (1-ша, 2-га, 3-тя).
- 2.Число (однина та множина).
- 3.Час. В той час як в англійській мові є 16 часових форм, то в німецькій мові є лише 6 часових форм.

Розглянемо різницю перфекту в англійській та німецькій мовах. В англійській мові дана часова форма позначає завершену дію, яка має результат. Утворюється перфект за допомогою допоміжного дієслова “to have” у необхідній формі та третьої форми дієслова. Наприклад: *I have written a letter.*
Я написав листа.

В німецькій мові Perfekt – це складний минулий час. Складається зі смислового дієслова в Partizip II і допоміжного дієслова *haben* або *sein* в Präsens. Наприклад: *Ich habe die Geschichte erzählt; Ich bin zu schnell gefahren.*

4. Стан (активний, пасивний).
5. Спосіб (дійсний, наказовий, умовний).

Лексичний компонент в обох мовах передбачає наявність певного запасу лексичних одиниць, здатність їх адекватно використовувати [8].

До лексичних знань відносять знання [9]:

- усної і письмової форм слова;
- їх семантики (денотативного і конотативного значень);
- відносної цінності слова або його здатності мати

- антоніми, синоніми, омоніми, пароніми, стилістичну і соціокультурну забарвленість;
- синтаксичної і лексичної сполучувальної цінності слова;
- правил словотвору (складання слів, конверсії тощо);
- типів словників;
- основних понять, пов'язаних зі структурою слова: корінь, префікс, суфікс;
- схожості та/або розбіжності у лексичних системах рідної та іноземної мов.

З необхідністю виникнення нових слів в англійській та німецькій мовах існують різні шляхи творення слів. в англійській мові існують наступні види ствовотворення:

1. **Аффіксація** - це спосіб утворення нових слів шляхом приєднання до основи слова словотворчих афіксів. Афікси бувають двох типів: *суфікси*, або частки, які ставляться після вивідної основи, і *префікси*, або частки, які ставляться перед вивідною основою[1; 3].

Таким чином на прикладі англійської мови можна показати утворення негативних прикметників: ***unlucky*** (нещасливий) була утворена від основи прикметника ***lucky*** за допомогою префікса *-un*: *un + lucky = unlucky*. Такий самий процес відбувається і у німецькій мові: ***-un: möglich – unmöglich*** (неможливо)

2. **Дезаффіксація** – спосіб словотворення, при якому слова утворюються шляхом відкидання суфікса або елемента, зовні схожого з суфіксом [3].

англ: *Beggar - to beg*

Legislator - to legislate

Burglar - to burgle

нім: *Omnibus –Bus*

Такий процес можна показати на прикладі англійської лексики, тому що даний процес є однаковим і в англійській і в німецькій мові.

У сучасній англійській мові дезаффіксація частіше спостерігається при компресії словосполучень і призводить до утворення складних слів типу *to vacuumclean* (від *vacuum clean ing*), *to stagemanage*, *to housekeep*[2].

3. **Основоскладання** – найпродуктивніший спосіб словотворення в англійській мові [3]. Цей спосіб передбачає утворення складних слів з'єднанням основ чи основи і

слова (що здобуває в останньому випадку ранг морфеми і розглянутого теж як основа).

Різновидами основосложенія є складання основ повних і усічених. Складанням повних основ утворюються повноосновні складні слова, складанням усічених основ - складні абрєвіатури (складноскорочені слова). Складанням повних основ у сучасній англійській мові утворюються головним чином прикметники. Наприклад: англ: *world-famous, week-long, air-sick, dark-brown, light-green, radio-transmitted, flood-affected, nuclear-powered, Oxford-educated*. На відміну від англійської мови в німецькій мові даним способом утворюються іменники: *Entsende-staat, Zerr-bild, Aussen-temperatur, Rundum-leuchte, Brigade-sttzpunkt, Entschdiguns-forderung, Kindergrtnerinnen-Schule*.

4. **Конверсія** - безафіксальний спосіб словотворення, в результаті дії якого утворюється категоріально відмінне слово, що збігається в деяких формах з вихідним. Утворене конверсією слово набуває іншого значення. Наприклад [3]:

The story was **filmed**. (З цієї історії був знятий фільм)

He **elbowed** his way through the crowd. (Протиснувся)

They kept us in the **dark**.

I have no **say** in the matter. (Я не можу брати участь у вирішенні цього питання)

В німецькій мові конверсії підлягають [10]:

- а) звичайні інфінітивні форми (*Leiden, Tun, Wollen*);
- б) префіксальні дієслова (*Bestehen, Abfischen*);
- в) композити (*Auseinanderfallen, Sitzenbleiben*);
- г) словосполучення (*Zusptkommen*).

Наш експеримент показав, що на базі Житомирської спеціалізованої загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 12 засвоєння всіх компонентів мови було успішним, так як був порівняльний аспект, який відбувався на основі плюрилінгвального підходу, тобто вивчення однієї іноземної мови на основі іншої іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Мороховський О.М., Воробйова О.П., Лихошерст Н.І., Тимошенко З.В. Стилїстика англійської мови. - К.: Вища шк., 1991. - 272 с.
2. Смирницький А.И. Лексикология английского языка. М., 1956. – 260 с.

3. Харитончик З. А. Лексикология английского языка / З. А. Харитончик. – Минск : Высшейш. шк., 1992. –229 с.
4. Артиклі в англійській мові. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://liuro.com.ua/artykl-v-anhlijskij-movi/>
5. Займенники в англійській мові. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://easy-english.com.ua/english-pronouns/>
6. Іменник в англійській мові. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://easy-english.com.ua/noun/>
7. Іменник в англійській мові. Електронний ресурс. Режим доступу: ukrbukva.net/19221-Imya-sushestvitel-noe-v-a
8. Методика навчання іноземної мови. Електронний ресурс. Режим доступу: artped.org.ua/dist/41/4111.doc
9. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://inozemnimovu.org/Ukraine/journal/410/Smolina.pdf>
10. Німецька мова. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>
11. Ступені порівняння англійських прикметників. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://opentalk.org.ua/langstory/stupeni-porivnyannya-prikmetnikov-u-angliiskii-movi>
12. Ступені порівняння німецьких прикметників. Електронний ресурс. Режим доступу: readbookz.com/book/223/8719.html
13. Часові форми дієслова в англійській мові. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://easy-english.com.ua/english-tenses/>
- Фонологічна компетенція. Електронний ресурс. Режим доступу: wikipedia.org